

УДК 81-11/811.5

ББК 81.0

АРХІТЕКТОНІКА ІЕРОГЛІФІЧНОГО ПИСЬМА ЯК ВІДОБРАЖЕННЯ КОСМОГОНІЧНОЇ КАРТИНИ СВІТУ ДАВНІХ КИТАЙЦІВ

ПИРОГОВ В. Л.

Київський національний лінгвістичний університет

У статті визначено еволюційні тенденції розвитку китайських ієрогліфів, схарактеризовано тривірневий інтерпретаційний характер ієрогліфів, виявлено зв'язок ієрогліфа з потоком мислення з огляду на співвідношення слова і думки, сформульовано гіпотези походження ієрогліфичного письма, реконструйовано композицію ієрогліфичного письма з огляду на його архетипну (міфопоетичну), символічну і логіко-семіотичну природу; проаналізовано архітектоніку китайських ієрогліфів як відображення космогонічної картини світу давніх китайців.

Ключові слова: архітектоніка, ієрогліфичне письмо, космогонічна картина світу, китайські ієрогліфи.

The article deals with evolutionary trends of Chinese hieroglyphs' development, where the three-tiered interpretive nature of hieroglyphs is characterized; there was found the connection of hieroglyph with a flow of thought in a view of the correlation of speech and thought; there was formulated the hypotheses about the origin of hieroglyphic writing, reconstructed the composition of hieroglyphic writing in a view of its archetypal (myth & poetic), symbolic, logical and semiotic nature; there was also analyzed the architectonics of Chinese hieroglyphs as a reflection of cosmogonical worldview of ancient Chinese.

Key words: architectonic, hieroglyphic writing, cosmogonical worldview, Chinese hieroglyphs.

Проблема взаємозв'язку писемності і способу мислення, досліджувана у різні часи вченими-лінгвофілософами (В. фон Гумбольдт, Д. П. Горський, Д. Дірінгер, В. А. Істрін, Є. В. Маєвський, Н. П. Мартиненко, А. А. Маслов, О. О. Сулейменов, Ding Xinghua та ін.), залишається актуальною і в сьогоденній лінгвістичній науці, в якій знову спостерігається інтерес до цієї дискусії, проте з позицій міждисциплінарного підходу, що передбачає залучення здобутків когнітивістики, лінгвосеміотики і культурології.

На нашу думку, писемність як система графічних, або начертальних знаків (репрезентованих відповідним типом письма – ієрогліфичним або буквено-фонетичним), призначена для відображення, передачі, збереження та відтворення інформації, необхідної людському колективу або окремим його представникам для реалізації різнопланових соціально орієнтованих функцій з метою забезпечення життєдіяльності як на індивідуальному, так і загальносоціальному рівнях, виникає в результаті ускладнення та диверсифікації соціальної інфраструктури в умовах формування держави, центральним компонентом якої, як відомо, є бюрократичний апарат, що має видавати письмові документи для здійснення своїх першорядних функцій – управління та адміністрування.

Письмо – знакова система фіксації мови, що дозволяє за допомогою начертальних (графічних) елементів передавати мовленнєву інформацію на відстані й закріплювати

її в часі [9, с. 375]. Разом з тим, письмо – це не лише система фіксації мови, а й *система її організації, інструмент керування, а в окремих випадках маніпулювання мисленням*.

Потреба в упорядкуванні, скеруванні мислення в певному руслі існувала завжди: у період своєї безписемної історії люди користувалися для цього системами дописемних знаків – візерунків, малюнків, вузликів, гербів тощо, які, по суті, були копіями знаків, створених Природою. Саме ці знаки згодом у міру того, як людська свідомість збагатилася досвідом їх застосування в різних цілях духовного, соціального та інших планів, зокрема і для фіксації прагматичної інформації, навіть тривіального характеру, перетворилися на знаки писемності [15, с. 118; 17, с. 39].

Щодо ієрогліфів, то вони виникли на початку людської цивілізації як засіб відображення зв'язку людини з материнським навколишнім середовищем, світовим яйцем, Космосом, Всесвітом. Власне походження терміна *ієрогліф* пов'язують з Климентом Олександрійським (бл. 150 – бл. 215), який назвав так знаки єгипетського письма, виходячи з їхнього зовнішнього вигляду (грец. *ἱερός* – священний і *γλῶσφῆ* – те, що вирізане) [8], цей термін увійшов до загального й наукового обігу на позначення письмових знаків, що мають складну графічну форму і багаторівневу семантику. Слід зауважити, що і донині проблема трактування найменування і змісту терміна *ієрогліф* залишається дискусійною через відсутність як єдності думок учених, вичерпних наукових досліджень у галузі ієрогліфіки, так і внаслідок появи останнім часом нових наукових даних міждисциплінарного плану, що спонукають нас по-новому подивитися на цю проблематику [22, р. 77].

Мета статті – представити архітектонічну модель ієрогліфічного письма як відображення космогонічної картини світу давніх китайців.

Завдання:

- простежити еволюційні тенденції розвитку китайських ієрогліфів;
- схарактеризувати трирівневий інтерпретаційний характер ієрогліфів;
- з'ясувати зв'язок ієрогліфа з потоком мислення з огляду на співвідношення слова і думки;
- сформулювати гіпотези походження ієрогліфічного письма;
- реконструювати композицію ієрогліфічного письма з позицій його архетипної (міфопоетичної), символічної і логіко-семіотичної природи;
- проаналізувати архітектоніку китайських ієрогліфів як відображення космогонічної картини світу давніх китайців.

Ієрогліфи в аспекті логіко-семіотичної організації їх структурних компонентів (ключа, детермінатива, фонетики), розміщених в обмеженому рамками кола або квадрата композиційному просторі та об'єднаних у цілісну систему, є складними графо-семантичними фреймами, які мають триєдність форми, змісту і фонетичного значення та відповідають слову або морфемі. Це дає підстави розглядати їх як архітектонічні знаки, що відрізняються “концептуальним співвідношенням частин, розташуванням і взаємним зв'язком компонентів” [1] і утворюють в сукупності знаково-символічну єдність. Вони мають багаторівневу семантику, здатність до граматичної реалізації і, крім того, властивості культурних концептів в мовній картині світу репрезентантів-носіїв.

Що стосується еволюції системи китайської ієрогліфіки, то, починаючи від ранніх фактично зафіксованих періодів (держава Шан-Інь, 1800–1027 до н. е.), спостерігаємо процес розвитку та впорядкування письмових знаків на основі регулярних орфографічних реформ, які здійснювалися протягом тисячоліть і тривають донині. Якщо уявити картину в цілому, то, безумовно, не можна не помітити, що цей процес ішов від складного до простого. Це підтверджується еволюцією форм ієрогліфічних знаків від неоліту до наших днів (див. табл. 1).

Таблиця 1

Еволюція форм ієрогліфів [20]

Стиль	Китайський термін	“Віз”	“Дракон”	“Жінка”
Цзягувень (XIV–XI ст.ст. до н. е.) надписи на кістках крупних ссавців	甲骨文			
Чжундінвень/Цзінвень (XIII–IV ст.ст. до н. е.) надписи на бронзових судинах	鐘鼎文/金文			
Дачжуань (V–III ст.ст. до н.е.) Велика печать	大篆			
Сяочжуань (III–II ст.ст. до н.е.) Мала печать	小篆			
Лішу (III ст. до н.е. – початок IV ст.) офіційне письмо	隶属			
Кайшу (IV ст.) уставний шрифт	楷书			
Функціональні стилі				
Сіншу курсивний	行书			
Цаошу “трав’яний”, скорописний	草书			

Якщо проаналізувати ієрогліфи у плані інтерпретаційних можливостей, то вони докорінно відрізняються від звичного для європейського мислення способу мовної кодифікації дійсності. Кожен китайський ієрогліф містить етимологічну інформаційну складову в експліцитній, візуальній формі, тому він має більш глибокі смисли й асоціативні семантичні зв’язки, ніж ті, якими характеризується вихідна лексична одиниця [12, с. 364].

У зв’язку з цим слід зауважити, що в ієрогліфі, на нашу думку, одночасно присутні, принаймні, три рівня:

1. *Архаїко-символічний* (орнаментально-номінативно-піктографічний). На цьому рівні ієрогліф, наприклад, 萬 (архаїчне значення – “скорпіон”, сучасне – “десять тисяч”, “безліч”), 女 (архаїчне значення – “зле божество”, “демон” (наприклад, в синтоїстській міфології), загальне значення – “жінка”) існує як відображення, зліпок, графічний дублікат певного предмета або явища навколишнього світу. У цьому випадку переважну роль відіграють природоцентричні, пізнавальні, тотемічні, знаково-символічні, сакральні та інші мотиви.

2. *Езотеричний* (ритуально-міфопоетичний). На цьому рівні ієрогліф зберігає свої сакральні-символічні властивості, становлячи знаки-символи, знаки-обереги, знаки-тотеми (наприклад, зооморфічна категорія ієрогліфів: 虵 (“змія”, що асоціюється у китайців з образом Ньюйва

(女媧) – великої богині, яка створила людство) / 鳥 (“птаха” – символ процвітання і добробуту) / 鹿 (“олень” – символ щастя і довголіття) / 龍 (“дракон” – символ доброго початку, Ян) / 龜 (“черепаха” – образ світобудови й символ довголіття). Ієрогліфу поклонялися як Божеству, яке могло захищати, оберігати, допомагати, приносити щастя, удачу тощо. Разом з тим, на цьому рівні ієрогліф починає слугувати носієм інформації, здатним зберігати знання, досвід, відомості й одночасно бути засобом здійснення сакрально-релігійних обрядів і дійств. У цьому випадку важливу роль відіграють як духовні, так і матеріальні мотиви з переважанням перших.

3. *Синхронічний* (функціонально-прагматичний). На цьому рівні ієрогліф актуалізується як письмовий знак, складна графічна форма (архітектоніка) якого дещо втрачає сенс з огляду на пріоритетну роль прагматичних, соціально зумовлених чинників (中国人, китаєць; 日本, Японія; 社会, суспільство; 車, автомобіль; 女, жінка тощо).

Виходячи з когнітивної моделі пояснення стратегій мислення, запропонованої І. П. Меркуловим [11, с. 112], можна вважати, що ієрогліфічний текст асоціюється переважно з архаїчним типом мислення.

Щодо взаємозв'язку між ієрогліфом і словом, то ми виходимо з того, що слово існує спочатку у вигляді думки або точніше *корпускули* / *корпускул думки*, причому його не можна розглядати як абсолютний еквівалент думки, оскільки думка сама по собі є специфічною субстанцією, яка матеріалізується в слові лише частково. Її можна розглядати як кодовий сигнал, збуджуваний в особливому відділі головного мозку як зворотна реакція на сигнальні впливи зовнішнього середовища на основі раціонально-логічного апарату людини через канали реалізації функції мислення [4, с. 39–43; 7, с. 15–24]. Так само, як потік водний, електричний, світловий тощо складається з корпускул (елементарних часток), можна припустити, що мисленнєвий потік також складається з корпускул, впорядкування (дискретизація, синтагматизація тощо) яких здійснюється під контролем і безпосереднім впливом свідомості з подальшим трансформуванням (завдяки взаємодії з повітряним навколишнім середовищем) в фонетичне оформлення слова; він має енергію і, відповідно, потужність, тобто здатність виконувати роботу – формувати мислеобрази у взаємодії зі свідомістю в системі “свідомість-навколишній світ-ноосфера” [3].

Якщо припустити, що розумовий потік складається з корпускул, то мінімальну одиницю мислення можна визначити як пропоновану нами *ідему* (за аналогією з давньогрецьким *idéa* – вид, форма, праобраз). *Ідема* – мінімальна одиниця мислення. Природа *ідем* не є цілком зрозумілою, хоча очевидно, що вона пов'язана з поняттям *lingua mentalis*, запропонованим А. Вежбицькою [24, р. 349–360]. У всякому разі, виходячи із зазначеної логіки, *ідему* можна трактувати як програмно втілювану еманацию, *квант Вищої свідомості* [19].

Ідея нової теорії мислення узгоджується з ідеографічним характером китайського ієрогліфічного письма та квантовою теорією мови, розробленою А. Танака [23, с. 32].

Характерно, що ще свого часу Платон також інтуїтивно відчував зв'язок людського мислення з певними розумовими частинками, що існують зовні, окремо від людського розуму. Ці частинки – *ейдоси*, або ідеї, є енергетично зарядженими і несуть інформацію, необхідну для збудження розумового процесу через посередництво свідомості [16].

Виходячи з цього, припускаємо, що в ієрогліфі імпліцитно присутні, принаймні, *три рівні графо-лексико-семантичної реалізації думки*:

- *поточний*, функціонально-поверхневий (на цьому рівні ієрогліф реалізується як письмовий знак-морфема);
- *традиційний фоновий* (давній, орнаментально-номінативний);
- *езотеричний* (міфологічний), що розкриває його архетипні й міфологічні трактування як символічного коду культури.

Оскільки ієрогліфічний знак є першопричинним – слово народжувалося і “проростало” з нього як референта думки – слід звернути увагу на те, що при дослідженні давніх періодів розвитку ієрогліфів (письмом у сучасному розумінні вони стали набагато пізніше) відштовхуватися треба не від слова фонетичного (того, що вимовляється, артикульованого), до якого нібито прикріплювався або для якого створювався начертальний знак-референт (ієрогліф), а навпаки, – начертальний знак слугував опорою для формування фонетичного (артикульованого) слова, причому цей процес фактично став перманентним, триваючи тисячоліття [17, с. 39, 43, 52].

Покликаючись на Є. В. Маєвського, ієрогліфіка – це мова в письмовому варіанті, яка в основних своїх рисах подібна мові в усному варіанті, зокрема, є ієрархічно організованою і збігається з нею. Це означає, що на сучасному рівні розвитку лінгвістичної думки *концепція письмен як знаків другого порядку* видається застарілою [10, с. 72].

Так, основний корпус знаків китайської ієрогліфіки існує практично без змін протягом багатьох тисячоліть, а семантика ієрогліфічних знаків істотно змінюється в середньому через кожні 100–150 років. Винахід ієрогліфів був результатом налаштування людської свідомості на імперативи, які відображають еманції Вищого творчого плану. До них, зокрема, можна віднести карту зоряного неба і геометричні фігури, утворені групами сузір’їв. Чимало стародавніх графо-семантичних знаків, що стали згодом знаками письма, було скопійовано жерцями саме за контурами відповідних сузір’їв. У цьому зв’язку виникає питання про те, що було ініціюючим чинником при створенні письма – тільки лише необхідність довгострокового зберігання знання шляхом його фіксації особливим начертальним способом або щось інше, не зумовлене імперативами винятково прагматичного плану, а спроектоване ззовні? Вважаємо, що саме міркуваннями космічного, а точніше, “зоряного” походження письма можна відповісти на другу половину цього питання.

До імперативів космічного плану, що слугували поштовхом до “винаходу” ієрогліфів, можна, зокрема, віднести чимало стародавніх графо-семантичних знаків, які згодом стали знаками письма. До таких знаків, поза всяким сумнівом, належать, насамперед, головні небесні світила – Сонце і Місяць:

Стародавня форма:

Семантика: сонце, день;

Стародавня форма:

Семантика: світлий, яскравий, блискучий.

Сонце і Місяць – два головних небесних світила, два архетипи двох статей, двох універсальних полюсів Космосу Інь–Ян; це, по суті, одні з перших знакових фігур мови, які покладені в основу ієрогліфічного та лексичного корпусу сучасної китайської та японської мов, що підтверджується великою кількістю фразеологічних одиниць, до складу яких вони входять як ядерні компоненти.

Таблиця 2

Зображення сонця і місяця, відзеркалені у стародавніх китайських ієрогліфах [20]

Сонце:

Місяць:

Виходячи з цього, можна вважати, що саме ієрогліф 日 (сонце кит. *рм*, яп. *nichi/hi*, кор. *Il*, в'єт. *nhật*), похідний від давнього знака триумфу Сонця який обожнювали сонцешанувальники, був однією з перших ієрогліфічних фігур мови, створених руками майстра-жерця під впливом сприйманих ним еманцій Бога. Ця ідея віддзеркалена у вищенаведеному варіативному ряді найдавніших китайських графо-лексем, які відображають образ денного світила.

Кожен ієрогліф своєю формою і змістом символізує одну світову ситуацію, ініційовану і вмотивовану імпульсом, який згідно з міфологічними уявленнями стародавніх китайців був спочатку спроектований у вигляді магічних символів *Хе ту* (河圖) і *Ло шу* (洛書) на панцирі черепахи, яка вийшла з річки Хуанхе [18].

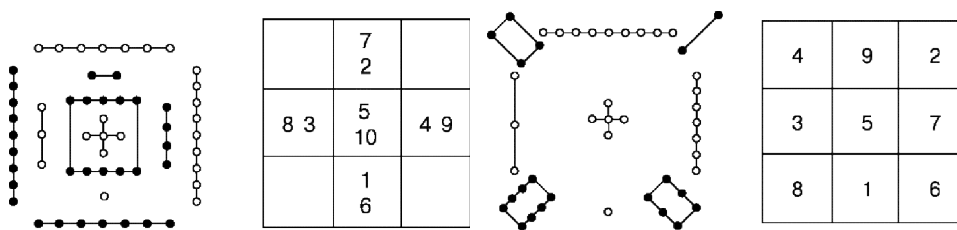

Рис. 1. Нумерологічні матриці Хе Ту і Ло Шу

Хе ту і *Ло шу* є стандартними нумерологічними матрицями, в основі яких лежить “канон” (經, цзін), тобто дев’ятиклітинний квадрат. *Хе ту* займає в ньому п’ять клітин, кожна з яких відповідає парі чисел натурального ряду – від 1 до 10. Числа в парах розрізняються на 5 (1 і 6, 2 і 7 тощо). Перша п’ятіриця (1, 2, 3, 4, 5) є “породжувальними числами” (生数, шен шу), друга (6, 7, 8, 9, 10) – “формуючими числами” (成数, чен шу). Ці числові елементи *Хе ту* можуть бути співвіднесені з вісьмома триграмами, п’ятьма першоелементами, п’ятьма сторонами світу та іншими категоріальними комплексами китайської метафізики. *Ло шу* – це дев’ятиклітинний квадрат, генетично співвіднесений з аналогічною структурою найдавнішого ритуального приміщення, – “пресвітлого престолу” (名堂, мін тан), у той же час є своєрідним “математичним інструментом”: складаючи сусідні числа проти ходу годинникової стрілки і щоразу використовуючи в якості першого додатка отриману суму, можна отримати наступне за порядком число: $1 + 6 = 7$; $7 + 2 = 9$ і далі, скидаючи з суми десятків: $9 + 4 = 13$, $13 - 10 = 3$; $3 + 8 = 11$; $11 - 10 = 1$. Існує варіант *Ло шу*, розширений до квадрата 8×8 з магічною константною сумою 260, який заповнюється 64 гексаграмами.

Схема *Хе ту* співвідноситься з порядком триграм, за Фусі, – “переднебесним” (前天, цянь тянь), тобто апріорним; *Ло шу* – з порядком триграм, за Вень Ваном, – “післянебесним” (后天, хоу тянь), тобто апостеріорним. Обидві схеми становлять формальний апарат, що дозволяє вводити в нього будь-яку інформацію (космологічні об’єкти, відрізки часу, звуки, кольори, частини тіла, акупунктурні канали і точки, парафізіологічні органи, алхімічні елементи тощо) і оперувати нею відповідно до їх внутрішніх закономірностей. На традиційних зображеннях кружальця з’єднані відрізками, що відбивають структуру числа (наприклад, 8 представлено як дві четвірки або чотири двійки, 5 – як 3 і 2 тощо), що також враховується під час практичного застосування схем [6, с. 318–326].

Вище викладене свідчить, що ієрогліфи не “створювалися” випадково, а формувалися за чітко визначеними законами творіння й відповідно до принципів особливої логіки та естетики (що, зокрема, зафіксовано в старокитайських трактатах *Дао Де цзін*, *І Цзін* тощо). По суті, вони не є продуктом винятково людської творчості, а є результатом впливу природних еманцій

на свідомість і розум давніх людей. У цьому сенсі їх можна розглядати як матеріалізовані проєкції імперативів Вищого плану з властивою їм архітектонікою, яка, на нашу думку, може бути реконструйована на основі методів і прийомів порівняльно-історичного мовознавства.

Ще одним важливим моментом, про який, на нашу думку, варто згадати у зв'язку з описом архітектоніки китайських ієрогліфів, є те, що вона відображає космогонічну картину світу давніх китайців.

Народження Всесвіту, або в термінах метафізики Рене Генона, “світу, який сприймається нами” [5, с. 17], можна представити у вигляді символіко-математичної моделі “природного” процесу розвитку Імпульсу, або Абсолютного Імперативу, як позасистемного ініціюючого Начала (Слова).

Згідно з уявленнями сучасної фізики, в певний момент минулого Всесвіт (у термінах китайської космології “безліч речей”, кит. 万物, wànwù (див. 道德经, “Дао Де цзін” [25]) був зосереджений в одній точці, фізичну щільність якої можна прийняти за абсолютну [21, р. 40]. Якщо прийняти, що така щільність має певне критичне значення, то можна припустити, що в момент, коли це критичне значення досягло крайньої величини, виникла подія, яка відповідає відомому в сучасній фізиці поняттю “Великого Вибуху”.

Зазначена концепція узгоджується з моделлю світоустрою, що віддзеркалена в графо-семіотичній системі китайської ієрогліфіки, зокрема, представленій схемою розташування ієрогліфічних ключів, згрупованих у відповідній таблиці (汉字部首表 Hànzì bù shǒu biǎo, “Таблиця ієрогліфічних ключів”), а також канонічним ієрогліфом 永 (кит. yong; яп. ei; кор. 영 yeong; “вічність”), який використовується в класичній китайській, японській та корейській каліграфії для ілюстрації концепції ієрогліфічного знака і правил його написання. Концептуально форма і зміст цього ієрогліфа співвідносяться з закономірною картиною створення Всесвіту в результаті Великого Вибуху (англ. *Big Bang*), яка схематично відображає його *народження, розвиток, стабільне утримання, згасання й анігіляцію*. Цей ієрогліф об'єднує в собі 8 елементів, що розглядаються в далекосхідній філософсько-каліграфічній традиції як базові графічні елементи, які складають основу архітектоніки всієї системи китайської ієрогліфіки: (1) точка 丶 (початок); (2) горизонтальна пряма — (Небо, Земля); (3) вертикальна пряма | (те, що об'єднує Небо і Землю); (4) крюк 丿 (—) (опора і перехідний процес); (5) кут ㇇ (розвиток); (6) ламана ㇏, похідні: 乙 ㇏ ㇏ ㇏, (перерозвиток); (7) змах ㇏ (згасання); (8) штрих 丶 (завмирання) [14, с. 94].

За аналогією з послідовністю написання і семантикою графічних елементів, що утворюють ієрогліф 永, можна припустити, що в результаті Великого Вибуху було ініційовано алгоритмічний процес, що складається з циклічно відтворюваних, постійних за елементним набором ланцюжків (послідовностей) “світових ситуацій”, таких, що формуються по спіралі й співвідносяться з п'ятьма першоелементами (в китайській класичній філософії – “у-сін” (五行): вогонь /火/, вода /水/, дерево /木/, земля /土/, метал /金/), а також з фізичною картиною процесу збудження, розвитку, максимуму, згасання і завмирання.

Розглянемо далі графо-семантичну структуру і послідовність написання ієрогліфа 永 з точки зору його символіко-езотеричної інтерпретації, яка свідчить про те, що графо-семантична структура китайських ієрогліфів може бути співвіднесена з науково визнаною фізичною моделлю створення Всесвіту в результаті Великого Вибуху.

Отже, першим елементом у складі даного ієрогліфа є крапка, тобто фактично початок початків, первісний імпульс, одиниця, монада, розташована у верхньому секторі композиційного простору ієрогліфа. Цей сектор відповідає Небу згідно з китайською метафізичною концепцією. У момент дотику пензля до носія письма, тобто фактично з крапки починається створення будь-якого ієрогліфічного знака. Таким чином, постулюється небесна природа творчості взагалі. Накреслення крапки є **першим етапом** утворення ієрогліфа (мікросвіту як частки макросвіту). Ієрогліф створюється подібно до того, як творився світ – за волею творця (позасистемного

чинника по відношенню до суб'єкта творіння). Продовженням крапки є коротка горизонтальна риса, що виконує функцію опори (**другий етап**), з подальшим різким переходом у вертикаль, яка стрімко спадає вниз, виконуючи роль осі симетрії ієрогліфа (**третій етап**). Вертикаль символізує силу взаємодії Неба і Землі, що утримує ситуацію в рівновазі. Вертикальна пряма завершується кроком, який символізує перехідний процес – початок нової фази розвитку ситуації (**четвертий етап**). Далі виникає нова фаза логічного розвитку і перерозвитку ситуації в якості контрфорсу силам, що діють на руйнування рівноваги (**п'ятий етап**). Завершальний **шостий етап** утворення ієрогліфа графічно представлений низхідним штрихом як показником згасання і змахом, що символізує підсумок розвитку всієї ситуації в цілому: її розв'язання (завмирання), одночасно виконуючи роль правого контрфорсу, забезпечує симетрію знака. Таким чином, ми виокремили шість послідовних етапів утворення ієрогліфічного знака 永, які співвідносяться з шістьма етапами створення будь-якої гексаграми І Цзину, що складається з шести рис (кит. 爻 яо).

Згідно з правилами побудови гексаграм першою по порядку є нижня риса, однак за правилами написання ієрогліфів першою – є верхня. У даному випадку зіставлення ієрогліфа і гексаграми базується на принципі дзеркальної симетрії. Тому першою рисою гексаграми порівняно з ієрогліфом 永 буде перша риса у структурі даного ієрогліфа, а саме: крапка. Очевидно, вона має янську полярність, оскільки символізує початок, народження, животворчий імпульс. Імовірно, це ідеальна гуа (кит. 卦, гексаграма), в якій всі риси є доречними.

Рис. 2. Гексаграма № 63. Назва: 既濟 (“Вже врівноважено”)

Таким чином, **по-перше**, можна побачити, що ієрогліф підрозділяється на три горизонтальні рівні:

- Перший:** Небо (кит. 天 tiān)
- Другий:** Людина (кит. 人 rén)
- Третій:** Земля (кит. 地 dì)

Небо 天 ян
Людина 人 ↑↓
Земля 地 инь

Рис. 3. Три горизонтальні рівні ієрогліфа

Небо і Земля – дві головні сили світоустрою, що керують поведінкою людини як проміжною ланкою в тріадичній моделі Всесвіту.

По-друге, ієрогліф ділиться на дві вертикальні симетричні половини в рамках умовного квадрата: **Ян – Инь**.

По-третє, ієрогліф підрозділяється на 9 інських і янських секторів (структура *мандали*) з китайською орієнтацією за частинами світу, що є діаметрально-протилежною західній [2]:

З а х і д	Південь			С х і д
	инь 月	ян 日	инь 火	
	ян 水	ян 木	ян 金	
	инь 月	ян 日	инь 火	
Північ				

Рис. 4. Інські та янські сектори ієрогліфа

Слід зауважити, що за аналогією з метафізичними уявленнями давніх китайців щодо принципів світобудови в основі ієрогліфічних знаків-кодів-символів як відбитків животворних еманцій Природи лежить інформаційно-енергетична складова Ці (氣/气, кит. трад. 氣 / спрощ. 气, qì / яп. 気, kī, “дух”, “душа”), яка взаємодіє з різнополюсними першоосновами Інь-Ян. Це дає підстави говорити про динамічну рівновагу всередині ієрогліфа, яка забезпечується завдяки взаємозв'язку структурно-семантичних компонентів – ключа, фонетики, детермінатива, розташованих у його композиційному просторі, що має форму умовного квадрата, тобто геометричну фігуру з глибоким знаково-символічним підтекстом.

У зв'язку з вищенаведеним, можна вважати, що в ієрогліфах не може бути абсолютних, фіксованих положень *інь* або *ян*. Полярність, енергетична рівновага (інь-ян) графема в складі знака, ймовірно, визначається, крім положення в тому чи іншому секторі всередині композиційного простору ієрогліфа, також і взаємодією з оточуючими елементами. Крім того, *інь* завжди прагне перейти в *ян*, а *ян* – в *інь*. У цьому полягає природний, закономірний і універсальний коловорот всього суцього у Всесвіті. Це є природним ходом розвитку будь-якої світової ситуації (як у гексаграмі), тому ієрогліф можна розглядати як одну зі світових ситуацій. Таким чином, графема у складі ієрогліфа є завжди частково янською, а частково іньською. Сам же ієрогліф в цілому є стійкою динамічною системою завдяки дії вищезгаданої енергетичної субстанції *Ці*, яка постійно прагне до руйнування і водночас відновлення. Одне переходить в інше.

Підсумовуючи, слід зазначити, що ієрогліфи можуть бути знаками з переважаючим янським або іньським рис. Залежно від цього ієрогліф можна вважати більш янським або більш іньським, при цьому основоположними принципами залишаються: верхнє завжди – *ян*, нижнє – *інь*; ліве завжди – *ян*, праве – *інь* [2].

Висновки

1. Особливості виникнення, історичного розвитку, соціально-культурного статусу китайських ієрогліфів як однієї з головних складових менталітету народів східноазіатського регіону дають підстави для постановки питання щодо їх екологічної природи, здатності відігравати важливу роль у розвитку суспільної свідомості.

2. Архітектоніка китайських ієрогліфів засвідчує, що вони формувалися за законами природоцентричної логіки та естетики під впливом еманцій Вищого плану на свідомість і розум людей.

3. З позицій інтерпретаційних можливостей китайські ієрогліфи є екологічною системою відкритого типу, корелюючи з імперативами тріади класичної китайської філософії “Небо – Людина – Соціум”.

4. В аспекті символіко-езотеричних параметрів графо-семантичну структуру китайських ієрогліфів можна порівняти з науково визнаною фізичною моделлю утворення Всесвіту в результаті Великого Вибуху.

ЛІТЕРАТУРА

1. Архитектоника [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://ru.wikipedia.org/wiki>
2. Ахметсафин А. Н. Композиционное пространство китайского иероглифа (были ли древние китайцы левшами?) / Артур Нарсисович Ахметсафин. – 2003. – Режим доступа : http://handbalik.narod.ru/chinese/composition_space_of-characters.html
3. Вернадский В. И. Философские мысли натуралиста / Владимир Иванович Вернадский // Академия Наук СССР / [ред. колл. А. Л. Яншин, С. Р. Микулинский, И. И. Мочалов; сост. М. С. Бахракова и др.] – М. : Наука, 1988. – 520 с.
4. Выготский Л. С. Мышление и речь / Лев Семенович Выготский. – Москва-Ленинград : Государственное социально-экономическое издательство, 1934. – 324 с.

5. Генон Р. Символы священной науки / Рене Генон ; [пер. с франц. Н. Тирос]. – М. : Беловодье, 2004. – 480 с.
6. Еремеев В. Е. Символы и числа “Книги перемен” / В. Е. Еремеев. – [2-е изд., испр. и доп.]. – М. : Ладомир, 2005. – 774 с.
7. Жинкин Н. И. Речь как проводник информации / Николай Иванович Жинкин. – М. : Политиздат, 1982. – 250 с.
8. Иероглиф [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://ru.wikipedia.org/wiki/Иероглиф>
9. Лингвистический энциклопедический словарь [гл. ред. В. Н. Ярцева]. – М. : СЭ, 1990. – 686 с.
10. Маевский Е. В. Графическая стилистика японского языка / Евгений Викторович Маевский. – М. : Муравей-Гайд, 2000. – 174 с.
11. Меркулов И. П. Эпистемология (когнитивно-эволюционный подход) / И. П. Меркулов. – СПб : РХГИ, 2003. – Т. 1. – 472 с.
12. Пирогов В. Л. Джерела формування японських паремій : типолого-культурологічний аналіз / В. Л. Пирогов // Вісник Львівського університету. Серія філологічна. – Л. : ЛНУ ім. І. Франка, 2011. – Вип. 54. – С. 358–367.
13. Пирогов В. Л. Роль ієрогліфів у концептуалізації мовної картини світу японців / В. Л. Пирогов // Мовні і концептуальні картини світу. Наукові розвідки, присвячені проблемам японської мови, літератури та міжкультурної комунікації : [сб. статей]. – К. : КНУ ім. Т. Шевченка, 2013. – Вип. 45. – С. 90–94.
14. Пирогов В. Л. Логографічне письмо як інструмент пізнання й моделювання світу / В. Л. Пирогов // Вісник Київського національного лінгвістичного університету. Серія Філологія. – К. : Вид. центр КНЛУ, 2013. – Т. 16. – № 1. – С. 88–97.
15. Пирогов В. Л. Знаково-символическая система китайской иероглифики сквозь призму концепции звериного стиля Ю. Н. Рериха / В. Л. Пирогов // Матеріали I Міжнародного симпозиуму “Сучасне літературознавство та прикладна лінгвістика : американські та британські студії”. – К. : КАУ, 2013. – С. 115–133.
16. Платон [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.newacropol.ru>
17. Сулейменов О. Язык письма : взгляд в доисторию о происхождении письменности и языка малого человечества / Олжас Сулейменов. – Алматы-Рим : San Paolo, 1998. – 502 с.
18. Хэ Ту и Ло Шу [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.synologia.ru>
19. Чередниченко Ю. Н. Реинкарнационный онтогенез человеческой персональности и виды психосоматического наследования [Электронный ресурс] / Ю. Н. Чередниченко. – Режим доступа : <http://www.sinor.ru/~che/reincarnation.html>
20. Chinese etymology [Online]. – Access Mode : <http://www.chineseetymology.org>
21. Craig W. L. The Kalam Cosmological Argument / William Lane Craig. – [1st ed.]. – London : McMillan, 1979. – 435 p.
22. Galambos I. Orthography of Early Chinese Writing : Evidence from Newly Excavated Manuscripts / Imre Galambos. – Budapest : Fűtvis Lorönd University, 2006. – 184 p.
23. Tanaka A. Quantum Theory for Language / A. Tanaka // Proceedings of the Nara Symposium for Digital Silk Roads (December, 10–12, 2003, Nara-ken New Public Hall, Nara, Japan). – Japan, 2003. – P. 129–132.
24. Wierzbicka A. Lingua mentalis : the semantics of natural language / Anna Wierzbicka. – Sydney : Academic Press, 1980. – 367 p.
25. 老子道德經 (Lǎozǐ Dàodé Jīng, Лао Цзи, Дао Де Цзін) [Online]. – Access Mode : <http://phys.thu.edu.tw/~mengwen/note/303>

Дата надходження до редакції 31.03.14